

ENSV SARK-i Banditismivastase Võitluse Osakonna eriteade
13. veebruar 1946. a.

10. veebruaril 1946 võtsid SARK-i Võrumaa osakonna töötajad Võrust Rõuge valda viiva tee 4. kilomeetril kinni Võru Keskkooli vanemate klasside õpilased, kes püüdsid telegraafipostidele kleepida nõukogudevastaseid lendlehti:

- 1) Veski Heino Voldemari p. süünd. 1928. a. 9. kl. õpilane
 - 2) Kaska Valev Jaani p. süünd. 1929. a. 10. kl. õpilane
 - 3) Tammemägi Hans Rudolfi p. süünd. 1929. a. 9. kl. õpilane
- Läbiotsimisel võeti kinnivõetuil ära 259 nõukogudevastase sisuga lendlehte, sh. Nõukogudevastase ajalehe Ugandi eksemplar.
ENSV Siseasjade rahvakomissar kindralmajor A. Resev
ERA F R-LN5 s127. 1106-109

Nr 87

12. detsember 2009

XV aastakäik

TÄNANE LEHT: TAMMEMÄGI HANS ☒ SÕPRUSE 1-4, VALGA 68203 ☎ 56140290

Eestimaa varjatud valu

Võru-Valga ja Rõuge-Lükka maanteede ristumiskohal parempoolsel metsaserval Nursis, seisab mälestuskivi lükka Luhasoos 28. detsembril 1945. aastal punkrilahingus langenud metsavendadele. Meestele, kes Eesti vabaduspüüdu südames kandes ja selle eest võideldes langesid. Tõsieestlane ehk seisatab siinkohal mõttes iseenda tänaste ja tulevaste põlvede üle.

Mälestuskivist möödudes, kahe kilomeetri läbimise järel jõuame hõreda männimetsa varjus paikneva maaliliselt kauni tumedaveelise Ahitse järveni. Järve otstes paiknevad autodele parkimisväljakud ja metsariba läbivad jalgrajad. Järgnevalt jutuks tuleval ajal neid ei olnud, need on hilisemad rajatised. Järve lõunapoolse otsa kallas on soine ja kaetud madala männimetsaga, mis läheb üle suureks Rõugeni ulatuvaks metsamassiiviks. Lääne- ja põhjapoolle laiuvad taas metsased alad Lükka rabani ning Sõmerpaluni välja. Järve

lõunapoolse otsa sooservast piki maanteed Sänna suunas algavad künklikud metsatukkadega vahelduvad põllumaad. Kohe esimesel kaunil künkal asubki Järvemäe talu. Eks talu nimes sisaldub nii künkale kui järvele omistatud väarikust.

Selle talu peremeheks oli Vidrik Vaab (on kasutatud ka nimevormi Vaap), süündinud 1887. aastal, perenaiseks abikaasa Miili. Nende peres oli kolm tütar. Vanem tütar Aino, Süündinud 1919.a. (abiellujärgse perekonnanimega Heli), kes kasvatas üksi kolme-poolse aastast tütar Maiut. Keskmise tütar Vengi oli abiellunud ukrainlasega ning poeg Ennu sünnitamisel järgnenud tüsistuste tagajärjel Võru haiglas 1948. aastal surnud. Vengi poega kasvatasid Järvemäel tema õed, abikaasa töötas linnas ülalpidamist teenides. Noorim tütardest Helju oli vallaline ja abiellus aastaid hiljem, omandades perekonnanime Üle. Kõik tütreid olid lõpetanud Vastse-Nursi algkooli. Perel õnnestus pääseda 1941. aasta 14. juuniküüditamisest, elada üle sõjaaegne periood, samuti 1949. aasta 25. märtsiküüditamine, elades ja töötades talus.

*Järvemäe talu peremees Vidrik Vaab oma kodus
Vabadussõtta mineku eel.*

Eestimaa vastupanuvõitlus, vaatamata kommunistide terrorile, igal mõeldaval viisil ja tasandil, jätkus. Käibelause „Surm siin või Siberis“ hoidis endiselt metsavendi metsade varjus nagu tagaetavaid metsloomi. Elamisel väikeste gruppidega punkrites olid omad puudused kui ka eelised, ent sama kehtis ka üksikvarjude kohta, igal juhul tuli aegajalt otsida abi lojaalsetest taludest. Oma metsadelähedase asendi tõttu Lükka ja Kurvitsa punkrite vahemikus ning pererahva eestimeelsusest tulenevalt kujunes Järvemäe talust metsavendade sagedane kohtumis- ja peatuspaik. Siit saadi häda korral toiduabi, aga mis veelgi olulisem, saadi talu eraldiasuvas saunas aegajalt end soojendada ja pesta. Saunast oli saanud ka omamoodi „velskripunkt“. Nursist kutsuti haigestunutele appi endine lojaalne sõjaväevõõr Ants Turb, kes oli aidanud Lükka punkri mehi kui ka Kurvitsa punkri omi. Järvemäe sauna riskisid haigestunud metsavennad jääda mõnikord mitmeks päevaks, kuni Antsu toodud ravimid turgutasid mehe metsakõlbuliseks. Aino olla maininud seika, et üks metsavend oli saunas ka surnud ja samas läheduses maetud kusagil. Kui Lükka punker oli hävitatud ja metsavendlus piirkonnas kestis jätkuvalt edasi, keskendusid julgeoleku jälitusjõud ja agentuur ilmselt Kurvitsa punkri jälitamisele. Miks see peale „õnnestunud“ Lükka operatsiooni nii kaua aega võttis, tervelt 6 aastat, on arusaamatu. Miks ja kuidas juhtus nii, et suurhaarang just 1952. aasta 4. jaanuaril toimus? Miks oli Järvemäel koos korruga niipalju metsavendi? Kas Kurvitsa punker oli eelnevalt avastatud ja hävitatud? Vastuseid ja seletusi, kasvõi osaliselt, võib tulla ilmsiks vaid Vaabade perekonna ülekuulamisele välja pekkstud ja pressitud tunnis-tuste toimikutest. Viimane otseselt sündmustes osalenud peretütar Aino tahtis Järvemäel toimunud jutustada tuntud mälestuste jäädvustajale hr. Hans Sissasele. Selleks oli nendel kokku lepitud aeg Järvemäe talus mõned aastad tagasi. Aino oli kutsunud selleks puhuks enda poole ka mitu tolleaegseid naabreid ja katnud koguni kohvilaua, ent kes tulemata jäi, oli hr. Hans Sissas. Vesteldi ja meenutati ning mindi solvunult laiali. Vestlusest meeldejäädud katkendeid edastas mulle mu õde Imbi. Aino ise kui ka mitmed kohalolnuist on kahjuks käesolevaks ajaks surnud ja pärida pole enam kellelki. Et vältida nende kuuludud killukeste igaviku põhjatusse kadumist, toon need siia Ugandi veergudele, niipalju kui seda on.

04.01.1952 – Järvemäe talu oli ümberpiiratud sõdurite poolt ja toimus lahing, mille käigus hukkus viis metsavenda. Langenuid oli olnud ka ründajate hulgas, sealhulgas mingi sõdurite ülemus. Lahingu käigus pääses põgenema talu nõlvakust alla lähedasse sohhu jooksnud peretütar Helju. Talle oli avatud tagant mitmest relvast tuli, kuulid olid aina vihisunud kogu aeg Helju kõrval, ent ometi mitte tabanud, kuni mets võttis ta oma varju. Helju jooksis üha edasi kaugemale ega julgenud end läheduses varjata, kuni jõudis pool-elusana Apesse (Hoppa) oma sealsete sugulaste juurde. Elas ja varjas end seal kuni nn. „Suure sulani“, mil võis pöörduda tagasi oma rüüstatud-lagastatud kodukohta. Vidrik ja abikaasa Miili arreteeriti ning olid saanud julma piinamise osaliseks, sest julgeolekumehed lootsid saada teavet metsavendade kohta. Samuti arreteeriti peretütar Aino koos oma kolme poole aastase tütrekese Maiuga ja õe Vengi pojakese Ennuga. Lapsed olid kohe võetud ära ja antud kuhugi lastekodusse. Aino oli allutatud kambrisisesele töötlemisele „lehma“ abil, kes olla võitnud Aino usalduse, nuuskides niimoodi välja tõsiasja, et metsavennad sealhulgas ka Lükka punkrist eluga pääsenud Erich Sepp olid end varjanud ja abistamist leidnud Vellakute peres Mäetaguse talus. Selle tulemuseks oligi kogu Vellakute perekonna arreteerimine ja pikaajaline vangistus 25+5 kõigile. Seda vaatamata sellele, et Lükka punker oli hävitatud ja mehed tapetud juba 1945. aasta detsembris ja Erich Sepp enda maha lasknud 1951. aasta kevadel.

Vidrik, Miili ja Aino mõisteti vangilaagrisse pikkade karistusaegadega, vabanesid aga siiski peale Stalini surmale järgnenud „sula“. Vidrik kui ka Miili olid ülekuulamise ja vangilaagrite tulemustena sandistatud nii, et Vidrik vaevu liikus, Miili aga istus liikumatult toolil ega olla tajunud isegi seda, et on tagasi oma kodus. Nad surid mõlemad peatselt peale kojujõudmist. Aino aga asus lastekodudest otsima oma tüdruku Maiut. Suurte sekeldustega sai ta lõpuks jälile, et tütreke oli kuhugi kellelegi lapsendatud. Siiski õnnestus Ainol oma tütre jälile saada. Tütar aga ei tunnistanud hulk aega Ainot oma emaks. Kulus veel palju pisaraid ja kannatust, kuni Aino sai tütre enda juurde ja kuulis tütrelt esmakordselt emale öeldud kallist sõna „ema“.

Vengi poja Ennu otsis Vengi ukrainlasest abikaasa samuti lastekodust välja ja viis ta Vaabade sugulaste juurde Lätimaale Apesse. Seal

õppis pois rääkima läti keeles. Isal aga tuli tahtmine asuda elama Ukrainasse ja võttis ka poja kaasa. Seal tuli poisil ära õppida ukraina kui ka vene keel. Isa ilmselt seal abiellus uuesti ja kui Enn lõpetas seal kaheksanda klassi, tuli poiss omal jõul üksinda tagasi Eesti, Järvemäele Vaabade poole, oskamata enam sõnagi eesti keelt. Aino ja Helju suunasid nüüd poisi Tartusse peenmehaanika tehnikumi, sest seal oli võimalus õppida vene keeles, seal oligi õppekeeleks vene keel. Peale kooli lõpetamist suunati Enn Võru Gaasianalüsaatorite tehasesse tööle. Tehases keegi tsehhijuhataja hr. Sirel olla lühikese ajaga õpetanud Ennule eesti keele puhtalt aktsendita selgeks. Enn abiellus Nursist pärit tüdrukuga, lõi perekonna, lapsedki ülikooli lõpetanud. Veel teatakse Ennu kohta öelda seda, et kunagi oli Vaabade talus palju lilli, sealt ka olla pärinud Enn lillearmastuse. See on ka kõik mida olen kuulnud Järvemäe kohta.

Oh kooliaeg, oh kooliaeg...

Laupäeval 22.augustil 2009.aastal tähistas Nursi kool oma 280.aastapäeva, kuigi kool oli oma tegevuse seitsme õpilasega lõpetanud juba 2005.aastal. Olles Nursi kooli lõpetanud 1942 aastal ning seejärel kaugel ja eemalviibinuna on mul siiski olnud õnn osaleda Nursi kooli 260. ja 270. kui ka 280. aastapäevapidustustel.

Sõnuseletamatu tänutunde ja austusega imetlen kõiki neid Nursi koolile pühendunud inimesi, kes on suutnud kõike seda organiseerida, korraldada, teoks teha. Pakkudes sadadele Nursi kooli vilistlastele ühel ilusal päikesepaistelisel laupäeval tundmaks end noorena, taas Nursi kooli õpilaseks. Kohtusid aastatetagused koolivennad-õed ja õpetajad, ununesid hetkeks hallinevad juuksed või murekortsud otsmikul, meenutati neid, keda ei olnud meie keskel. Aga koosolemise rõõmust ergastatutena mindi laiali heas usus kunagi taas kohtuda siinsamas armsas Nursi koolimajas, paratamatult paljudel aga ka igaviku teedel.

Lüčka punkri mälestuskivi

Lüčka punker ja seal langenud mehed on leidnud teadvustamist ja mahavaikimisest päästmist suuresti Valev Kaska initsiatiivile. Mart Roos on leidnud üles ka Kurvitsa punkri koha. Kas leiab ta jätkuvalt tahet sellega edasi tegeleda? Liituvad temaga Valev Kaska ja Kalju Aarop? Allakirjutanul selleks elujõud puudub, aga lõpetan suures lootuses, et eelpoolnimetatud kolmik selle loo Ugandi tasemelt kõrgemale ja kaugemale viib!

Koolijüts Juku

Suursaavutusena ja koolijüts Juku kõrval teise monumendina Nursi kooli auks peab lugema Taivo Teringu koostatud raamatut „Kooliharidusest Nursis läbi aegade 1729-2009“. See raamat sisendab uhkust ja tänutunnet nende ärksate Eesti meeste, naiste ja laste üle, kes ligemale kolm sajandit tagasi suutsid ellu kutsuda hariduse andmise ja saamise võimaluse – kooli. Ja on seda jätkusuutlikult arendanud ja hoidnud tänapäevani. Raamatu koostaja ja tema abilised on tänuvärselt hakkama saanud suure ja põhjapaneva tööga faktoloogilise süstematiseerimise kui ka illustreerimise osas. Meenutuste osa piirdub nelja leheküljega, ei tahaks nagu uskuda, et Nursi koolil puudusid omad Tootsid, Kiired, Arnod, Teeled ja nende lood. Võib-olla ei võimaldanud seda raamatu maht või materjali puudus või ei olnud taolist eesmärki taotletudki. Ent iga aastaarv, nimi, pilt on ju suuteline unustuse sügavusest lugejas äratama mälestusi, meenutusi. Igaühel omalaadseid tähtsaid või vähemtähtsaid, naljakaid või kurbi.

Minus äratas raamat igatahes enam mälestusi kui seda pidustustel veedetud tunnid. Sain teada „oma“ kooli kohta enam kui eales varem teadsin. Palju head, ent 53.leheküljelt ka midagi sellist, mida ma ei oleks teada tahtnudki, aga mis siiski oli. Järgnevalt mõne reaga lähen minagi ajas tagasi, meenutamaks omi tühiseid, aga mulle mällujäänud Nursi kooli mälestusi.

1936.a. 14.septembrikuu jahedal hommikul võttis mu isa Rudolf mind jalgratta raamitorule, mille alla oli riputatud isa ostetud nahast portfelli. Selle sisuks oli ema Vanda poolt kaasapandud võileib, lugemik „Huvitaja“, puust lükatava kaanega pinal, pliitsi, sullepea ja kustukummiga. Veel kaldjooneline vihik kuivatuspaberiga selle vahel ja tindipott. Väravani tõukas isa jalgratast käekõrval, ema kõndis kõrval, nutuvõru ümber suu ja silmad märjad. Oli see rõõmust, uhkustundest või teadmatustundest, mis poisist saab või ei saa? Torul istudes ja leistungist kinni hoides käed külmetasid, hinges hirm ja uudishimu. Koolimajja jõudnud, andis isa mind üle minu esimesele õpetajale, proua Olga Maranile. Midagi nad rääkisid, ei osanud aru saada, uudistasin teisi lapsi, sest talulapsena nägin niipalju lapsi koos esmakordselt. Isa jättis õpetajaga käteldes hüvasti ja sõitis tagasi koju, sest ega talutööd ei saa poisikese koolisaatmise pärast tegemata jätta. Tüsedusele kalduv lahke olemisega proua Olga talutas mu kättpidi kaheistmelise klassikalise

koolipingi juurde. Pingi ülaosas oli süvend või lohk pliitsi või sullepea tarbeks ning auk tindipotile. Portfell käis pingi sahtlisse. Pinginaabriks sai Volli, natuke hiljem, võõristamisest üle saades sain teada, et ta perekonnanimeks on Kärсна. Kui kõik olid istuma saadud, tehti kindlaks, kes oskab lugeda, kellel on lugemik olemas ja mida kõike vaja on. Mõnele kirjutati see paberile vanematele andmiseks. Päriti, et kas ikka oskate koju minna ja homme kell kaheksa taas kooli. Nädal hiljem tulid ka vanemate klasside õpilased kooli ja tekkisid uued tutvused ja sõbrused. Volliga olime head sõbrad ka pinginaabrid kaks aastat, siis Volli lahkus Nursist ja mu uueks pinginaabriks sai Ants Tammsalu kuni kooli lõpuni. Aga häid sõpru oli mitu. Kõige „tähtsam“ nendest aga Evald Tomson, kellega sõprus kestis keskkooli päevilgi. Aga ei saa ega ole ununenud Ernst Aruvee, Leo Haljaste, Rembrant Kaljuste, Volli Peri, Arnolt Lehtmets, Julius Pihu, Eduard Lehiste ja paljud teisedki. Minu koolitee kodutalust Ahitsest Nursi oli 4 kilomeetrit. Et mööda kruusateed vantsimine autodele ja hobuvankritele teed andes oli ebamugav, oli meil sisse tallatud oma jalgrada teisel pool maanteekraavi või teepeenart. Meid, Sanna lapsi oli peale minu veel Helju Vaab, Vengi Vaab, Valter Leiman, Helju Kõõts, Tamara Antonov ja Linda Paukson Ossepist. Linda mäletab ja naerab tänapäevani, kuidas ta olla mind ikka teepeenralt kraavi tõuganud (tüdrukud olid minust vanemad ja natuke priskemad). Aga nüüd õpetajatest. Esimeses klassis oli klassijuhatajaks Olga Maran esimesel poolaastal, teisel Linda Noormets. Teises klassis oli kogu õppeaasta vältel Olga Maran. Kolmandas klassis Helle Kahr. Neljandast esimesel poolaastal Helle Kahr ja teisel Erika Siilivask. Viiendas vahetusid klassijuhatajad kuude viisi, kuuendas samuti.

Õpetajad olid meil maailma parimad. Olga Maran oli nagu hea tädi, andis peaaegu kõiki aineid laulmisest usuõpetuseni. Olga oli alati see, kes lõunalauas istus laua otsa ja luges söögipalve ning jälgis korra järele. Vahel luges söögipalve ka korrapidajaõpilane, Olga valvsa pilgu all. Proua Helle Kahar oli karedama olemisega, tegeles kodutütardega. Kandis sageli kodutütarde vormi sinna juurde kuuluvate märkidega, mis tegi temast kui ilusast naisest väga autoriteetse ja esindusliku kuju.

Koolijuhataja Ferdinand Eelmäe oli sõjaväelase-liku, rühika hoiakuga, nõudlik nagu koolijuhile

kohane. Tegeles noorkotkastega, eriti on meelde jäänud tema osalemine alati pidulikkudel koondustel. Ta oli noorkotka vormis, kaelarätiku ja märkidega, küljelt allalangeva rahvusmuusilise vööga ning kotka vööpandlaga. Oli eeskujuks igale poisile, kõigege tegelev ja energiline, ent distantsi hoidev õpetaja.

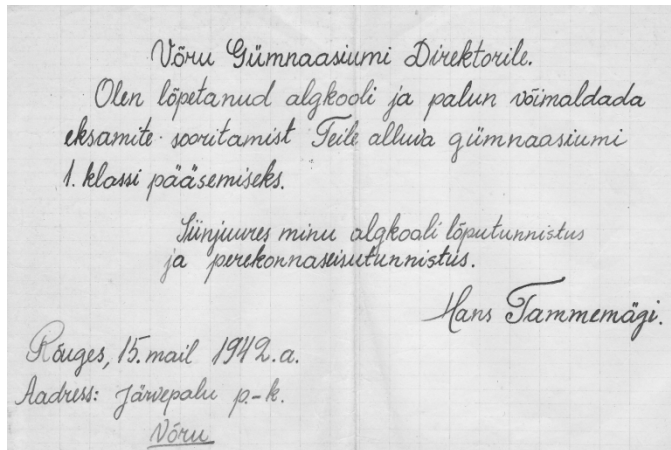
Asendusõpetaja Felix Toode on eriti meelde jäänud. Eesti keele tundi tuli ta alati mingi raamatuga ja luges sealt katkendeid, neid selgitades. Kord kultuurse ja tsiviliseeritud inimese erinevuse kohta loetud tsitaat on tänapäevani meeles: „Tsiliseeritud inimene paneb arsti juurde minekuks puhta pesu selga, kultuurne inimene kannab puhast pesu pidevalt“. Ka armastas ta rääkides pingiridade vahel kõndida. Linda Noormets oli käitumiselt ja suhtlemiselt väga Olga Marani sarnane, andestav, konflikte vältiv, rahulik.

Nii nagu 1940.a. oli hukatuslikult pöördeline kogu Eesti ühiskonnale, oli ta seda ka koolile. Koolijuhataja F. Eelmäe pagendati Viljandimaale. Uueks juhatajaks tuli Arvo Aidla. Olga Maran jätkas, samuti Erika Siilivask, uueks tuli Linda Loorits. Kaotati usuõpetus, saksa keel, ajalugu. Uued ained olid vene keel, NSVL ajalugu. Likvideeriti kodutütarde ja noorkotkaste organisatsioonid. Tulid uued õpikud punahabemikkude piltidega, seinaleht „Nursi Säde“, organiseeriti pionierihakatsi. Kooli raamatukogust läks hävitamisele ligemale pool. Koolijuhataja oli sageli Võrus kõikvõimalikel koosolekutel ja siis olime tema tundide ajal omapäi. Hea organisaatorina otsis ta koolile siiski orkestri ja mandoliinesid, jõukamad pidid pillid ise välja ostma, vaesematele anti need kooli poolt. Õppisime ka mängima, sellise asjaga ei olnud seni ükski õpetaja hakkama saanud. 1941.a. sügisel taastus aga koolitöö endistel alustel. F. Eelmäe oli taas juhatajaks. Vene keele asemele tuli taas saksa keel, kasutati endisi õpikuid, tulid ka mõned uued. Ka õpilased olid endiselt rõõmsamad, oli üleelatud küüditamised ja sõjaõudused, oli vabanemisrõõm. Kooli tuli ka kaks rõõmsameelset ja noort nägusat õpetajat, kes võitsid koheselt õpilaste poolehoidu ja kuulekuse. Tüdrukute eriliseks lemmikuks kujunes vist äsja Gümnaasiumi lõpetanud ja õpetajaks tööle määratud Senta Mõök, nüüdses kõnepruugis oli ta tüdrukutele „semu“. Erika luht oli aga „staažikas“ õpetaja, ta oli Sanna algkoolis töötanud eelnevalt neli aastat. Erika oli samuti heasüdamlik ja leplik – vanemate lõpuklassi

poiste meelistegevuseks oli kiuslike-riukaliste küsimuste väljamõtlemine tunnis, milledele vastates Erika kergesti punastas. Senta ja Erika elasid koolimaja teisel korrusel niinimetatud ärklitubades, Senta paremal, Erika vasakul. Koolijuhataja oma perega elas alumisel korrusel. Senta ja Erikaga meenub üks lugu, mis mulle „hirmu“ valmistas. Oli see vist 1941.a. sügisel või 1942.a. kevadel, kui ühel õhtupoolikul ilmusid minu kodutalu Ahitse õuele kaks naisõpetajat – Senta ja Erika. Teejuhiks ilmselt oli Erika, kes Sännas töötanuna ümbrust ja inimesi teadis. Ema taipas ka vist koheselt ära, et tegemist on õpetajatega. Mina olin isaga talli juures ametis vankripusside määrimisega. Isa pani ka võõraid õues tähele ja Erikat ilmselt tundis ning ütles kohe mulle: „No mis huligaansusega sa nüüd küll hakkama oled saanud, et kaks õpetajat kohe kohale tulid?“ Mul oli „vesi ahjus“, enda teada ei tundnud ühtki pattu hingel olema, mille pärast õpetajad peaks koju tulema, aga hirmu oli ikkagi. Samas hõikas ema mind toa juurde – läksingi siis natuke hirmunud, süüdlase ja määrdunud näoga õpetajate palge ette. Et ema oli rahulik ja õpetajad naerunäolised, tähendab, ohtu ei ole. Ema seletas selle asja lahti, et õpetaja preili Senta soovib, et talle kord nädalas piima viiksid. Olin muidugi nõus. Meile piima järele tulek oli Senta hädaldamine Erikale, et koht kust Senta piima ostis talle ei meeldinud, piimal olevat lauda lõhn ja virtsa maitse. Erika arvatavasti siis teadis juhatada, et Ahitse talu kari on karjakontroll assistendi valve all ja seal ei tohiks nagu kumbagi puudust esineda. Isa pärast küll arvas, et on ikka pirtsakas preili, ega ta ju virtsa maitsetanud ole ja vaevalt et laudaski käinud. Järgmise nädala ühel hommikul ma siis võtsingi kolmeliitriose mannerguga piima kooli kaasa, läksin natuke varem, et „piimamehe“ nime külge ei saaks. Senta ukse taga koputasin, hõigati sisse, sisse, uks on lahti. Nagu ma ukse lahti tegin, selle ka pauguga kinni lõin. No miks? Aga Senta oli alasti minu mõiste järgi. Ta nimelt pesi pead, silmad ilmselt vahu pärast kinni, vööst saadik paljas, rinnahoidja väel. Eks ta poisikese ehmatuse ikka kohe taipas, sest hõikas mulle järgi, et pane piim ukse kõrvale maha. Ühe vahetunni ajal küsis mu käest, et mis ma minema jooksin. Mina vastu, et te olite ju alasti. Naeru vaevu tagasi hoides seletas mulle, et no kuidas ta siis alasti sai olla, kui oli seeliku ja rinnahoidjatega, et kas teie pool loetakse seda alastiolekuks ja ära sa nüüd hakka kellelegi

rääkima, et õpetaja alasti oli. Ise oli ta seda lugu ikkagi Erikale rääkinud, kui nad kumbki mind nägid, hoidsid vägisi naeru tagasi. Aga niipaljukest olin ma jõudnud siiski tähele panna, et Sental oli, mida rinnahoidjaga toetada. Kodus naerdi mu üle ka, arvati et on loll poiss ikka küll.

Kuus ilusat kooliaastat Nursi koolis jõudsid lõpule 1942.a. maikuul. 15.mail kirjutas koolijuhataja klassitahvlile näidisavalduse nendele, kes soovisid edasi õppida gümnaasiumis.

Avaldus

Mul oli säilinud selle avalduse mustand ja meeles selle kirjutamise päiksepaisteline päev. Ees ootasid ettearvamatud ajad ja rajad. Nendel radadel rännanutekst Nursi koolivendadest ja õdedest on endid õpilasvabadusvõitluse ajalukku jäädvustanud Evald Tomson ja Agnes Eher. Evaldist on juttu olnud „Ugandi“ varasemates numbrites. Agnes oli Patareis minu kõrvalkambris ja koos Juta Kure ning Tallinna pronksokupandi „eelkäija“ õhkinud tüdrukutega olid nad tollal uhkuse, austuse ja imetluse tüdrukuteks üle Eestimaa, Nursile ilmselt mitte. Oma klassiõdedest olen surmani tänuvõlglane Lainele, kellel jätkus julgust ja tahet oma klassivenda paljude aastate kestel toetada ja julgustada kirjade, raamatute ja panderollidena saadetud ajalehtede-ajakirjade näol Venemaa ääretutes kaugustes. Eespool sai mainitud raamatu 53.lehekülge, seal ongi ära toodud kurb ja masendav teave koolidirektori „avastusest“ ja klassijuhatajate ning külanõukogu esimehe ühisaktsioonina koolipoistelt mingite relvade ärakorjamisest ja NKVD kätte toimetamisest ning 14-ne aastase Jaan Timkovi kindlasse hukatusse saatmisest. Kes või mis ajendas neid inimesi KGB ülesandeid täitma? Kas ei ole taolise sündroomiga tegemist, kui raamatu kogu ulatuses on Eesti taasokupeerimist

vene bolševike poolt järjepidevalt sõnastatud „vabastamisena“?

Sa Nursi, mu Nursi, on meeles Nursi koolis helisev kell!

Hans Tammemägi

1942.a. lõpetanud kooli 260. aastapäeva kokkutulekul.

Nursi kooli laul

Sa Nursi, mu Nursi
nii väike ja armas.
Kaunis Kahrila järv
ja Aiju jõe kallas.

Siin Jaanimäe serval
küll kanarbik õitseb,
ja männikust eemal
mind koduke kaitseb

Su põldude nõlval
ja niitude süles
palju õitsemas lilli
kes nopib nad üles.

muusika: Erja Arop

Teed lilledest pärja,
olgu krooniks nad peas.
Nende lillede keskel
on olla nii hea.

Aiju kallastel toomed
õisi valgeid on täis.
Nende keskel on ööbik -
elu kaunina näib.

Me pidu siin peame
mõttes mälestus hell,
taas meeles on Nursi
kooli helisev kell.

sõnad: Lehte Kets